

Imaginea unei societăți dinamice

Parcurg programul „Concursului Național de creație și interpretare teatrală” pe 1971, consacrat Aniversării, și mi se pare că am șansa să citesc sau să deduc câteva dintre liniile de forță care angajează dramaturgia noastră în prezent. 29 de spectacole, după texte românești, au ajuns în etapa finală. Nu se poate spune, deci, că textul românesc nu asigură — chiar și cu prilejul concursurilor! — o bază trainică spectacolelor, o bază sigură de propulsare a artei spectacolului la noi, o posibilă bază de inovare a artei spectacolului, oricum o certă bază de afirmare pentru un număr din ce în ce mai larg de regizori tineri și interpreți. Deci șanse...

Cea mai mare șansă pe care această dramaturgie o oferă spectatorilor — și pe care nici o altă dramaturgie n-ar putea-o oferi — este aceea de a deschide o fereastră spre societatea din care emană, ale cărei probleme le aduce pe scenă, societatea despre care această dramaturgie propune o imagine, o imagine inedită, surprinzătoare pentru un ochi străin. Peste toate, o imagine bogată.

Confrunțați repertoriul românesc de pe scenele noastre de acum cincisprezece ani, cu repertoriul oricărui an, și veți constata nu numai diferența calitativă, dar măcar amplitudinea tematică, propusă de noile piese recent reprezentate în această perioadă nouă. Opoziție între două perioade?... Nici vorbă. Continuitate, dezvoltare spirală, deci deschidere către o etapă nouă, infinit mai bogată, atît prin numărul talentelor angajate, cît și prin modalitățile artistice ce se afirmă, modalități ce reflectă dezvoltarea impetuoasă a societății noastre, afla:ă azi într-o vîrstă matură. Entuziasmului sincer, dezinteresat, nobil al acelei perioade trebuie să-i răspundem cu considerație și respect, fiindcă ne reprezintă, ca și copilăria, ca și naivitatea din noi, pe care nu le putem nega. Mai mult, nimic nu ne asigură că, din timp în timp, nu recădem în copilărie, în adularea modelor, indiferent de unde provin, în absolutizarea unor modele, indiferent de unde emană. E rău cînd infantilismul ne însoțește, e bine cînd copilăria ne e prietenă. Revenind la acea epocă, ce afla spectatorul nostru sau cel străin din dramaturgia acelor ani?... Că în România exista o activă clasă muncitoare, angajată pe de o parte în lupta de clasă, pe de alta într-un front larg de construcție, care pretindea sacrificii. Că la noi exista o jărănime aflată în pragul unor mari prefaceri. Că aveam și o intelectualitate fierăstruită de grave întrebări — nu eternele întrebări ale lumii, ale omului, ci de o întrebare radicală, legată de opțiunea ei față de un alt mod de viață. Ce reprezenta acest alt mod de viață, în viziunea acelei dramaturgii?... O lume senină, o lume epilog, o lume de îngeri (nu triști!), o eternitate de fericire și pace, pusă pe seama generațiilor care vor urma. O

sublimă naivitate, deci... Peste toate, această dramaturgie era puțină, câteva piese — doar câteva titluri memorabile — raportate la bilanțurile fiecărui an, reluate mereu și mereu, an după an. Piesele se purtau pînă la uzare, nu numai datorită „succesului”, ci fiindcă nu erau și altele.

Pe atunci se rîdea puțin. Aurel Baranga a fost socotit pe bună dreptate un inovator. Într-o bună zi, la o piesă a domniei-sale, numită Iarbă rea, o undă firavă de zîmbet, dar cu ațit mai surprinzătoare, a înviorat sala, ca o promisiune de zefir în februarie. Ne-am recules rapid, am spus că nu se poate, și am aplaudat finalul solemn în corpore, ca la un miting. De zîmbet ne-am făcut că uităm. Același Aurel Baranga n-a uitat însă deschiderea noastră spre inteligență, spre surîs, spre umor și a lărgit breșa. În tot ce a rămas rezistent din dramaturgia acelor ani, a fost poate și această îmbiere la surîs. Ne-a propus-o Aurel Baranga, și tot el a explorat-o ulterior ca un maestru, a transformat-o într-un succes durabil al dramaturgiei și al scenei noastre.

Ca să revenim la zi, la această circumstanță aniversară, putem spune, cu motivată satisfacție, că imaginea societății pe care ne-o propune noua dramaturgie, este calitativ superioară, prin diversitate tematică, prin originalitatea formulelor, prin polifonia cu care realul se răsfrînge pe scenă — mijloc de talente noi și numeroase.

Folosind eticheta „dramaturgie nouă”, n-aș dori să fiu împins spre o discriminare. Este vorba despre dramaturgia unei etape noi, la care cotizează scriitorii ai tuturor generațiilor. Deci Aurel Baranga, Paul Everac, Paul-Cornel Chitic, Horia Lovinescu, Mihai Neagu Basarab, Mihail Davidoglu, Leonida Teodorescu, Al. Voitin, Teodor Mazilu, Sidonia Drăgușanu, Marin Sorescu, Lucia Demetrius, D. R. Popescu, Mircea Ștefănescu, Ilie Păunescu — nu pun nici o ordine de vîrste — pînă la Iosif Naghiu, Radu Dumitru, Virgil Stoenescu, Anca Bursan și Gh. Panco, Mircea Radu Iacoban, Ion Omescu, Silvia Andreescu și Theodor Mănescu, iar înșiruirea ar putea continua. S-ar putea edita câteva masive volume de teatru contemporan sau, ca sinteză, s-ar putea edita o antologie. Ce-ar putea cuprinde?... Cam toate speciile ilustrate în istoria dramaturgiei și cam toate formulele practicate în dramaturgia contemporană de oriunde. Putem arăta oricui o dramaturgie a esteticii celei mai moderne și vovedilurii spumoase, drame istorice și texte-colaș, satire politice și librete de music-hall, mai presus de toate o dramaturgie care, cu o nobilă perseverență de tip clasic, urmărește procesele de conștiință ale omului contemporan, ale omului nostru, de aici, din acest ceas.

Despre cusururile textelor noastre nu e locul să discutăm acum, în acest ceas. Acestea sînt evidente, ca și calitățile. Oricum, această dramaturgie propune imaginea unei societăți dinamice, e o dramaturgie angajată, cu un înalt țel etic și civic, ceea ce este esențial. Mai mult, acest țel colorează nu numai ansamblul producției dramatice, dar și fiecare pagină.

Și fiindcă spectacolele nu există decît pe scenă, prin scenă, un ultim — de fapt, un prim — cuvînt de omagiu se cuvine adus teatrului nostru ca instituție de promovare a dramaturgiei originale, directorilor de scenă și interpreților care s-au angajat să slujească — și slujesc cu dăruire acest nou cuvînt românesc. Și poate că, tocmai cu acest prilej se cuvine spus că sînt cumplite puștile care nu percutează, grenadele care nu se declanșează, obuzele care nu explodează în plinul unei bătălii. Despre acest cumplit n-au știre cei ce fabrică asemenea muniții — cu intențiile, uneori, cele mai bune — ci numai cei ce se află în plinul bătăliei, pe front sau pe scenă, cei care primesc riscul integral al înfrîngerii, dar și trofeele victoriei. Deci actorii, interpreții.

Lor li se cuvine, după aplauze, să le adresăm un cuvînt în plus. De mulțumire, de recunoștință, pentru acel plus pe care l-au adăugat în chip generos, acel plus uneori salvator, acel plus care a făcut ca această dramaturgie a noastră, cu toate scăderile ei, să cucerească atîtea aplauze, uneori chiar la scenă deschisă...